

Ekonomiutskottet

Statsrådets klimatårsberättelse 2024

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets klimatårsberättelse 2024 (B 16/2024 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- industriråd Juhani Tirkkonen, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Hanne Siikavirta, miljöministeriet
- ordförande Jyri Seppälä, Finlands klimatpanel
- utvecklingschef Ari Nissinen, Finlands miljöcentral
- Senior Scientist, Scenario planning to carbon-neutrality Kati Koponen, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- ledande expert Janne Peljo, Finlands näringsliv rf
- ekonom, klimatpolitisk expert Petteri Haveri, Finsk Energiindustri rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- jord- och skogsbruksministeriet
- Bioenergi rf
- Climate Leadership Coalition ry
- Kemiindustrin KI rf
- Skogsindustrin rf
- Teknologindustrin rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund

Utskottet har bedömt den klimatårsberättelse enligt klimatlagen 423/2023 som årligen ska lämnas till riksdagen. Klimatårsberättelsen är en aktuell översikt över de klimatpolitiska åtgärderna och deras tillräcklighet när det gäller uppnåendet av klimatmålen. I klimatårsberättelsen bedöms

Utlåtande EkUU 26/2024 rd

också behovet av ytterligare åtgärder, men syftet med berättelsen är dock inte att det inte ska specificeras vilka ytterligare åtgärder som behövs. Berättelsen rapporterar också hur målen i den klimatpolitiska anpassningsplanen har nåtts samt bedömer hur åtgärderna i anpassningsplanen har utfallit och om de varit tillräckliga.

Klimatårsberättelsen har ett relativt vedertaget innehåll och den ger en tämligen heltäckande och klar bild av utsläppsutvecklingen, de åtgärder som ska genomföras och planeras för att minska utsläppen samt bedömningar om den fortsatta utsläppsutvecklingen. Berättelsen har utvidgats under de senaste åren särskilt i enlighet med de utvecklingsbehov som framkommit vid riksdagsbehandlingen av berättelsen. Årsberättelsen innehåller bland annat översikter över åtgärds paket över sektorsgränserna, såsom kommunal klimatpolitik, cirkulär ekonomi och klimatavtryck från konsumtionen. Ekonomiutskottet har i sina tidigare utlåtanden (t.ex. EkUU 37/2021 rd — B 18/2021 rd och EkUU 1/2024 rd — B 18/2023 rd) särskilt betonat bedömningen av hur optimala styrmedlen är och vilka ekonomiska konsekvenser de har, den internationella klimatpolitiken som helhet och koldioxidhandavtrycket.

I årsberättelsen behandlas också övergripande åtgärder samt varierande teman, som i årets berättelse är koldioxidhandavtrycket samt klimatförändringarna och den biologiska mångfalden.

Utsläppsutvecklingen och måluppfyllelsen 2023

Klimatårsberättelsen påvisar att Finlands klimatpolitik ger resultat när det gäller utsläppsminskningar. De totala utsläppen har minskat med 42 procent från 2005, dvs. med i genomsnitt två procent per år. År 2023 började också nettoutsläppen minska betydligt. Till detta bidrog särskilt den snabba minskningen av utsläpp inom utsläppshandelssektorn. Också inom ansvarsfördelningssektorn har utsläppen minskat i enlighet med de kvoter som fastställts för dem. Enligt de senaste uppgifterna verkar nettosänkan inom markanvändningssektorn dock att utvecklas mycket sämre än enligt tidigare bedömningar. Därför minskar nettoutsläppen inte tillräckligt för att Finland ska nå sina mål enligt EU-förpliktelser eller den nationella klimatlagen. Enligt klimatårsberättelsen behövs det ytterligare åtgärder inom markanvändningssektorn och andra sektorer för klimatneutralitetsmålet 2035 och målen i EU:s LULUCF-förordning ska nås.

Om nivån på sänkorna enligt Finlands LULUCF-åtagande inte uppnås, kan Finland täcka underskottet genom att förvärva LULUCF-utsläppsenheter från andra medlemsländer. Om det inte går att täcka underskottet, ska det underskott som uppkommer under perioden 2021—2025 överföras till ansvarsfördelningssektorn och täckas inom den. Enligt berättelsen är det dock i praktiken omöjligt att täcka underskottet inom ansvarsfördelningssektorn eftersom den redan sedan tidigare omfattas av ett strängt åtagande. Det skulle innebära att man blir tvungen att täcka underskottet med utsläppsenheter från andra medlemsstater. I detta skede finns det dock inga uppgifter om vilket priset på utsläppsenheterna kommer att bli eller om det överhuvudtaget kommer att finnas utsläppsenheter tillgängliga. Om målen något år inte nås, överförs underskottet till följande år med koefficienten 1,08.

Ekonomiutskottet anser att utvecklingen är oroväckande och konstaterar att i synnerhet den låga nivån på nettosänkan i markanvändningssektorn innebär betydande utmaningar för Finlands klimatpolitik. Dessutom är behovet av ytterligare åtgärder samt priset på och tillgången till utsläpps-

Utlåtande EkUU 26/2024 rd

rätter mycket oklara. Detta kan medföra betydande kostnader som inverkar på statsfinanserna, Finlands konkurrenskraft och medborgarnas dagliga kostnader.

Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att man ser till att de nationella klimatåtgärderna är tillräckliga, riktade och effektiva och att man beaktar både klimatet och ekonomin samtidigt som man fäster vikt vid behovet av att stävja kostnaderna i vardagen och trygga näringslivets konkurrenskraft. Ekonomiutskottet har också i flera sammanhang fäst uppmärksamhet vid den sektor-specifika granskningen av klimatåtgärderna i EU:s klimatpolitik, vilket försvårar bedömningen av åtgärdernas kostnadseffektivitet och genomslag.

Observationer och utvecklingsbehov

Investeringar i ren omställning med tanke på klimatmålen och den internationella konkurrenskraften

Ekonomiutskottet instämmer i de synpunkter som framförts av de sakkunniga om att uppnåendet av klimatmålen såväl nationellt som på EU-nivå kräver åtgärder som stöder investeringar i ren omställning och som skapar marknader för rena och koldioxidsnåla produkter. I Finland planeras det investeringar i ren omställning för 270 miljarder euro. Dessa investeringar påverkar Finlands förmåga att uppnå klimatmålen och möjligheterna att erbjuda produkter och tjänster med låga koldioxidutsläpp på den växande världsmarknaden. Utskottet konstaterar att genomförandet av investeringarna bör uppmuntras genom att man säkerställer att förhållandena är förutsägbara, konsekventa, teknikneutrala och kostnadseffektiva för företagen. Dessutom måste man trygga tillgången till ren energi och experter, snabba, smidiga och förutsägbara tillståndsprocesser för investeringar samt tillräckliga satsningar på FoUI-verksamhet.

Utskottet anser att det i klimatårsberättelsen borde granskas hur investeringar i rena projekt framskrider och bedömas hur de kan bidra till att klimatmålen uppnås. Till exempel bör man följa utvecklingen av projekt i anslutning till koldioxidupptag och omständigheterna kring dem. Investeringar för att säkerställa en tillräcklig produktion av ren och billig el och ibruktagnings av nya energiformer, exempelvis RFNBO-elektrobränslen som tillverkas av koldioxid och väte, är också av avgörande betydelse när det gäller att nå klimatmålen.

Utskottet fäster dessutom uppmärksamhet vid den fråga som aktualiserades av utfrågade sakkunniga om i vilken utsträckning den RRF-finansiering som har reserverats för investeringar i ren omställning och som baserar sig på EU:s facilitet för återhämtning och resiliens sist och slutligen kan utnyttjas i Finland. Utskottet anser det vara oroväckande om en betydande del av den finansiering som tilldelats Finland blir oanvänd på grund av att projekten inte uppfyller de krav som ställs på dem.

Konsekvensanalys av politiska åtgärder

Utskottet fäster i likhet med flera sakkunnigutlåtanden uppmärksamhet vid att klimatårsberättelsen knappt alls innehåller någon bedömning av olika politiska åtgärders resultat eller ekonomiska konsekvenser. De enskilda åtgärderna och konsekvensbedömningarna av dem har överhuvudtaget inte sammanställts, utan de är spridda i propositioner och olika rapporter. Detta försvårar av-

Utlåtande EkUU 26/2024 rd

sevärt bedömningen av åtgärdernas resultat både med tanke på klimatmålen och de ekonomiska konsekvenserna.

Koldioxidhandavtryck

I årets klimatårsberättelse har man också beaktat koldioxidhandavtrycket. Koldioxidhandavtrycket är en central indikator på klimatkonsekvenser som visar hur en finländsk produkt eller tjänst som exporterats till utlandet kan minska utsläppen i andra länder. Ekonomiutskottet välkomnar att ett avsnitt om koldioxidhandavtrycket ingår i klimatårsberättelsen och anser att man bör följa utvecklingen av avtrycket systematiskt i klimatårsberättelsen också under de kommande åren. Utskottet anser att det också skulle vara nyttigt att det i klimatårsberättelsen tas upp konkreta exempel på hurdana klimatlösningar och produkter som finländska företag har exporterat till andra länder och hur effektiva de varit.

Utskottet konstaterar att man bör utveckla praxis, data och metoder för beräkning av handavtrycket så att det blir lättare att rikta politiska åtgärder så effektivt som möjligt och på sätt som är så transparenta som möjligt och internationellt jämförbara. Detta förbättrar möjligheterna att i större utsträckning än för närvarande utnyttja bedömningen av koldioxidhandavtryck. Hittills har det varit svårt att inkludera koldioxidhandavtrycket till exempel i utvärderingen av EU:s politiska åtgärder.

Klimatförändringarna och biologisk mångfald

Ekonomiutskottet anser det vara nyttigt att klimatårsberättelsen i år också innehåller ett avsnitt som behandlar den biologiska mångfalden och det ömsesidiga beroendet av klimatförändringen. I enlighet med regeringsprogrammet för regeringen Orpo bereder statsrådet för närvarande en nationell strategi och ett nationellt handlingsprogram för biologisk mångfald som sträcker sig till 2035. Ekonomiutskottet instämmer i det som framförts i klimatårsberättelsen och av flera sakkunniga om att det med tanke på åtgärdernas effekter och kostnadseffektivitet är ytterst viktigt att kampen mot klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald planeras så att de stöder varandra.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 26/2024 rd

Helsingfors 14.11.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sakari Puisto saf
vice ordförande Ville Kaunisto saml
medlem Noora Fagerström saml
medlem Kaisa Garedeu saf
medlem Antti Kangas saf
medlem Miapetra Kumpula-Natri sd
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Mikko Savola cent
medlem Oras Tynkkynen gröna
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Heikki Vestman saml
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Johanna Rihto-Kekkonen.